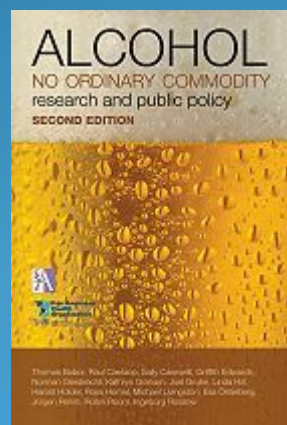
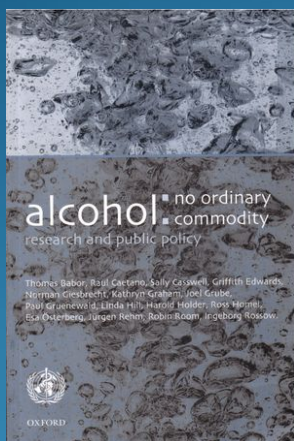

Hva viser forskningen om effekt av ulike alkoholpolitiske virkemidler

Ingeborg Rosso

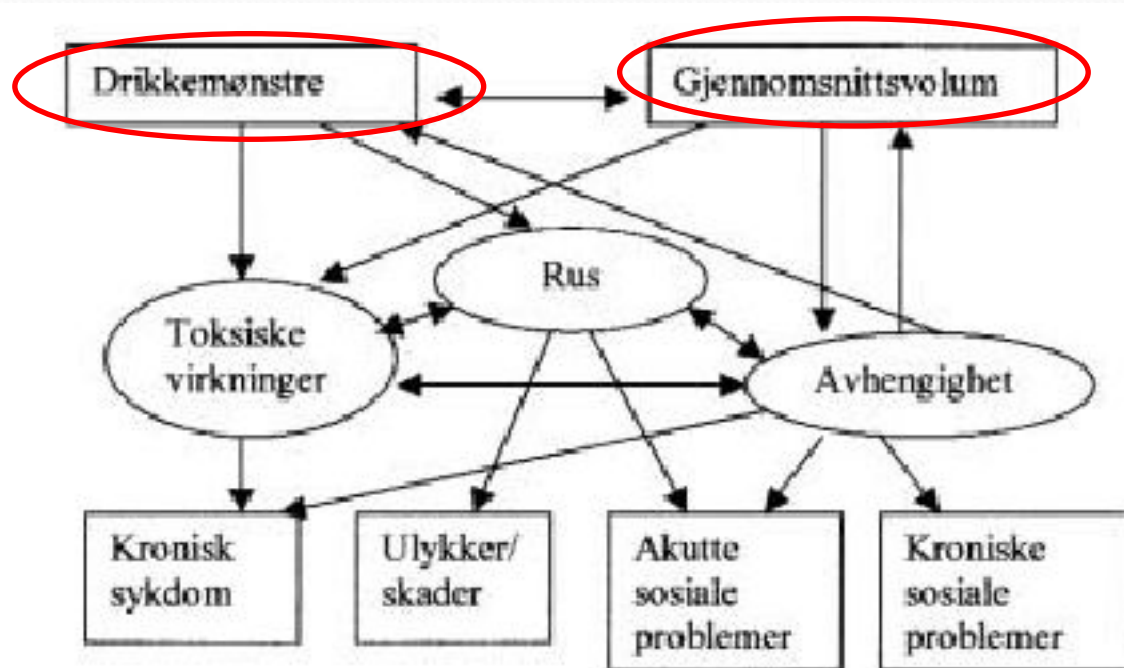
Statens institutt for rusmiddelforskning

Alkoholkonsum og skader

Globalt forårsaker alkohol tap av friske leveår i like stor grad som tobakk

I rike vestlige land er alkohol nest viktigste risikofaktor for sykdom og tidlig død, narkotika på 8. plass.

Alkoholbruk forårsaker også betydelige sosiale problemer og skader som rammer tredjepart, samt medfører store samfunnsmessige kostnader

Alkohol er ingen 'ordinær' vare, men en konsumvare som -

- kan skape avhengighet og ukontrollert bruk
- medfører betydelige helseskader knyttet til beruselse såvel som til omfattende konsum
- medfører betydelig omfang av sosiale skader
- medfører skader som rammer andre enn konsumentene

Alkoholpolitiske virkemidler

- Regulering av fysisk tilgjengelighet
- Prisregulering og avgifter
- Endring av drikkekontekst
- Opplysning og holdningsskapende arbeid
- Regulering av markedsføring
- Tiltak mot promillekjøring
- Behandling og tidlig intervensjon

Vurdering av ulike typer strategier og tiltak

- Tiltakenes effekt - hvor stor effekt kan oppnås med hensyn til konsum og skader?
- Hvor stor er bredden i antall studier og hvor konsistente er funnene?
- Konsistens på tvers av kulturer, land, regioner, befolkningsgrupper?

^aRating Scale: 0, (?), +, ++, +++

Andre hensyn ved vurdering av tiltak

- **Målgruppe**
 - Generell befolkning
 - Individer/grupper med høy risiko
 - Personer med skadelig alkoholkonsum og alkoholavhengighet
- **Hvor mange kan tiltaket nå ut til?**
 - Betydning for helse og velferd for hele befolkningen
- **Utsiktede negative virkninger**
 - Avgiftsunngåelse
 - Kriminalitet
 - Ulovlig produksjon
- **Gjennomførbarhet**
 - Politiske vurderinger
 - Økonomiske implikasjoner
 - Bivirkninger

Avgifter

	Effekt	Bredde og konsistens	Overførbarhet	Kommentarer
Avgifter	+++	+++	+++	Kan medføre økt smugling og ulovlig produksjon

Folk drikker mer når prisene går ned og mindre når prisene går opp.

Gjelder også ungdom og alkoholmisbrukere.

Økning i avgifter og priser følges av nedgang i alkoholrelaterte problemer, som vold, trafikkulykker og dødelighet.

Attraktivt virkemiddel; gir økte statlige inntekter og skadereduksjon.

Men, kan også medføre økt smugling og hjemmebrenning

Begrensning av tilgjengelighet I

Tiltak	Effekt	Bredde + konsistens	Overfør-barhet	Kommentarer
Salgs- og skjenketider	++	++	+++	Effekt ved endringer i tider med økt skaderisiko
Antall utsalg og skjenkesteder	++	+++	++	Effekt på konsum og skader, mer effekt ved initialt lav tilgjengelighet

Begrensning av tilgjengelighet II

Tiltak	Effekt	Bredde + konsistens	Overfør-barhet	Kommentarer
Aldersgrense	+++	+++	++	Reduserer trafikkulykker/ andre skader, økt effekt med god håndheving
Statlig omsetnings-monopol	++	+++	++	Effekt på konsum og skader, kombinerer ulike virkemidler

Tiltak på skjenkesteder

Tiltak	Effekt	Bredde og konsistens	Overfør-barhet	Kommentarer
Opplæring -overskjenking	0/+	+++	++	AV i Norge Kontroll med håndhevelse nødvendig
Opplæring - voldsforebygging	++	+	+	Få studier. Safer Bars i Canada
Frivillige regler skjenkepraksis	0	+	+	Kan evt være supplement til lokalsamfunnsprosjekt
Håndhevelse av regler, sanksjoner skjenkebevilling	++	++	++	Avhenger av kontroll-sannsynlighet, inngår i politiets arbeid (kfr STAD-prosjektet)

Informasjon og holdningsskapende tiltak

Tiltak	Effekt	Bredde og konsistens	Overfør-barhet	Kommentarer
Opplysnings-tiltak i skolen	0	+++	++	Kan øke kunnskap, ingen effekt på alkoholbruk
Medie-kampanjer	0	+++	++	Ingen effekt på drikking unntak: graviditet, ulovlig sprit
Advarsels-merking	0	+	0	Økt bevissthet om advarslene, ingen effekt på drikking

Regulering av reklame/markedsføring

Tiltak	Effekt	Bredde og konsistens	Overførbarhet	Kommentarer
Reklameforbud	+/+++	+++	++	Klar effekt på ungdoms drikking, liten/ingen effekt på totalkonsum. Kan omgådd gjennom andre medier
Kontroll av innhold i reklame	?	0	0	Reklameinnhold påvirker konsum, uvisst om regulering av innhold påvirker konsum

Tiltak mot promillekjøring

Tiltak	Effekt	Bredde og konsistens	Overførbarhet	Kommentarer
Vilkårlige promillekontr.	+++	++	++	Effekt avhenger av sanksjoner og kontrollsannsynlighet
Promillegrense	+++	+++	+++	Bedre effekt med lavere promillegrense
Inndragning førerkort	++	++	++	Effekt bedre ved konsistent og rask reaksjon
Promillegrense for ungdom	+++	++	+	”Null-toleranse” for ungdom under aldersgrensen for kjøp
Strengere straffer	0/+	++	++	Fleste studier viser ingen effekt av fengsling, bøter kan ha effekt.

Behandling og tidlig intervensjon

Tiltak	Effekt	Bredde og konsistens	Overfør-barhet	Målgruppe Kommentarer
Kartlegging/ tidlig intervensjon	+++	+++	+++	Lite tid og opplæring blant legene
Avrusing	+++	++	++	Effekt på abstinensplager
Samtaleterapi	++	+++	++	Når oftest liten del av målgruppen, pga ressurser
Medikamentell behandling	+	++	++	Begrenset effekt
Selvhjelps-grupper	++	++	++	Gjennomførbart og kostnadseffektivt supplement eller alternativ
Obligatorisk behandling v promillekjøring	+	++	0	Begrenset effekt over tid. Kan trekke oppmerksomhet bort fra mer effektive tiltak

Konklusjoner

- Veivalg i alkoholpolitikken kan ha stor betydning for trygghet, trivsel og helse for mange mennesker
- I mange tilfelle omfatter alkoholpolitikken tiltak som er ineffektive eller ikke evaluerte
- Forskning kan vise hvilke tiltak som har effekt på helse og velferd, og hvilke som har mindre eller ingen effekt og dermed kan være ressursødende
- Den største effekten oppnås når mange effektive tiltak kombineres

'Best practice'

- Alkoholavgifter
- Aldersgrenser for kjøp
- Begrensninger i salgs- og skjenketider
- Begrensninger av antall utsalg
- Statlig monopol for salg
- Promillegrenser
- Promillekontroller
- Inndragning av skjenkebevillinger
- Kartlegging og tidlig intervensjon i primærhelsetjenesten
- Integrering av virksomme tiltak i enhetlig politikk

Norge 'best i klassen', men

....

- Høyest skåre på bruk av effektive alkoholpolitiske virkemidler blant 30 OECDland
- Siste 15 år betydelig økning i alkoholkonsumet
- Alkohol relativt billigere ift kjøpekraften
- Økning i tilgjengelighet
 - Antall skjenkesteder
 - Salgs- og skjenketider
 - Antall vinmonopolbutikker
 - Selvbetjening på polet

Potensial for bedre utnyttelse av effektive virkemidler?

- Kartlegging og tidlig intervensjon i primærhelsetjenesten
 - Norske leger lite kjent med kartleggingsverktøy, tiltaket trolig lite brukt i primærhelsetjenesten
 - Hvordan få mer utbredt bruk av tiltaket?
- Bedre håndheving av salgs- og skjenkebestemmelser
 - Salg og skjenking til mindreårige, overskjenking
 - Bedre kontrollrutiner og sanksjoner ved overtredelser?

Mer informasjon?

www.sirus.no

22340400

post@sirus.no